

Apunts reforç art Bizantí

Sítio: [Cursos IOC - Batxillerat](#)

Imprimido por: Invitado

Curso: Història de l'art (autoformació IOC)

Día: viernes, 11 de febrero de 2022, 19:54

Libro: Apunts reforç art Bizantí

Descripción

Apunts reforç art Bizantí

Tabla de contenidos

- 1. Context geogràfic**
- 2. Etapes art bizantí**
- 3. Característiques art bizantí**
- 4. Arquitectura bizantina**
- 5. Escultura bizantina**
- 6. Mosaic i pintura bizantina**
- 7. OBRES PAU- Art Bizantí**
- 8. Vídeos i webs ampliació art bizantí**

1. Context geogràfic i cultural

Primer de tot hem de tenir present que l'art bizantí es va desenvolupar en el que era la part oriental de l'Imperi Romà i per això cal tenir clara la situació històrica:

L'imperi romà fou fragmentat en dues meitats l'any 395.

Teodosi va dividir-lo en dues parts, una per a cada fill:

- **Occident** fou pel seu fill Honorí: L'Imperi Romà d'Occident va perdurar fins el 476 quan cau l'imperi.
- **Orient** fou pel seu fill Arcadi. L'Imperi Romà d'Orient, dona lloc a l'Imperi bizantí i va perdurar fins l'any 1453 quan cau a mans de la invasió turca dels otomans.

- L'Imperi Bizantí va tenir el seu origen en la fundació de Constantinoble (actual Istanbul) l'any 324 en el regnat de Constantí I, el Gran.
- Després de la mort de Teodosi, **Constantinoble passa a ser la capital de l'Imperi Romà d'Orient**. També és considerada la capital cultural.
- Durant el segle VI, **Constantinoble (Bizanci)** assoleix el seu punt de màxim esplendor durant el regnat de **Justinià**, destacant en cultura, economia, política...
- Posteriorment, durant el segles VIII i IX, el fet que s'idolatraven en excés les relíquies i imatges va provocar una reacció contrària que provocà la destrucció d'imatges: **període iconoclasta**, amb influència del pensament cristià.
- Un cop superada aquesta etapa fosca, la cultura bizantina reneix de nou culturalment que coincideix amb una etapa d'expansió imperial.
- L'any **1453**, els turcs otomans prenen Constantinoble i finalment cau l'Imperi Romà d'Orient, l'Imperi Bizantí.
- Un cop havent contextualitzat històricament l'Imperi Bizantí, hem de tenir present que geogràficament es desenvolupa:
 - sobretot a la part de l'Imperi Roma d'Orient (s'anomenen l'exarcats de Ravenna, a Itàlia)
 - posteriorment a Rússia, entorn el segle X (Kíev i altres països eslaus).

Mapa de l'Imperi bizantí a l'arribada de Justinià i els territoris posteriorment conquerits.

2. Etapes art bizantí

L'art bizantí es pot dividir en tres etapes:

1. **Segle d'Or (s. V al VII)**: Durant el regnat de Justinià, l'imperi bizantí gaudeix del seu moment de màxim esplendor.
2. **Període iconoclasta (726-843)**: es prohibeix reproduir imatges religioses i es van destruir les que hi havia d'etapes anteriors.
3. **Període posticonoclasta (843-1453)**: És un moment marcat per un conflicte religiós.
 - L'església romana d'Occident es separa de l'església ortodoxa d'Orient. És l'anomenat Cisma d'Orient (1054).
 - Aquest fet va generar que sorgís un nou corrent: l'Església Ortodoxa Orienta.
 - Dins aquest mateix període posticonoclasta, destaquen dues etapes a destacar artísticament:
 - la **dinastia macedònia o segona edat d'or (867-1056)**: en aquesta etapa destaquen els mosaics i les icones.
 - la **dinastia dels Paleòlegs (1259-1453)**: l'art bizantí s'expandeix per diferents pobles eslaus

3. Característiques art bizantí

- L'art bizantí és un art que rep influències de l'art grec, el romà, l'egipci, art oriental...entre d'altres cultures. Aquesta diversitat cultura alhora fa que aquest art sigui **sumptuós, luxós i litúrgic**.
- En general és un art **cristià, simbòlic i codificat** pel poder.
- Políticament la figura al poder era l'emperador: aquest tenia el poder civil, militar i religiós. Aquesta forma de govern és el que anomenem *cesaropapisme*.
- L'art bizantí destaca en arquitectura i pels seus mosaics.

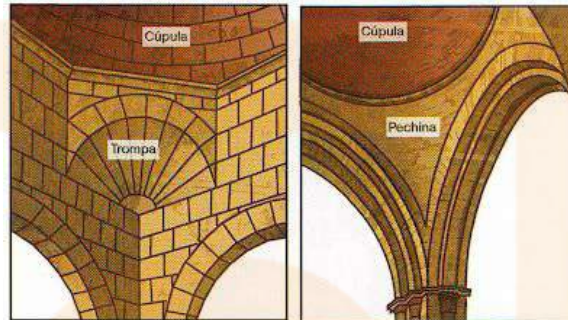

Santa Sofia de Constantinoble (532-537), actual Istanbul (Turquia)

4. Arquitectura bizantina

De forma general podem dir que l'arquitectura bizantina adapta els edificis a la litúrgia religiosa. Es caracteritza per:

- Deixa enrere models d'etapes anteriors per aportar **plantes centralitzades** cobertes amb grans cúpules. En un principi l'arquitectura bizantina adapta l'estil a la influència del model tardoromà o paleocristià tot i que posteriorment l'arquitectura es va orientar tant en les tècniques com en els elements constructius.
- Així doncs, innoven amb l'aportació de la **cúpula sobre petxines o de trompes**. Aquesta és una aportació arquitectònica innovadora per sostenir les voltes diferent al que s'havia utilitzat fins el moment. Una **petxina** és un triangle esferoide situat a la part alta d'un pilar que sosté una cúpula. Pel que fa la **trompa** és una volta semicònica amb la part ampla al damunt per suportar la pressió de la cúpula.

- Destaca l'ús de l'arc de mig punt, la volta de canó així com la volta d'aresta o la columna coríntia són elements heretats de l'arquitectura romana.
- L'exterior dels edificis era pobre, auster - símbol del cos humà.
- Pel que fa l'interior/exterior:
 - L'interior es caracteritza pel luxe i la riquesa decorativa amb **mosaics (decoració musivària)** que embelleixen murs i cúpules així com **marbres**. L'interior amb mosaics daurats era símbol de l'ànima humana, d'aquí la brillantor dels mosaics daurats o la lluminositat.
 - L'exterior es caracteritza per la sobrietat i austeritat. Eren pobres en decoració (símbol del cos humà) construïts de pedra o maó.

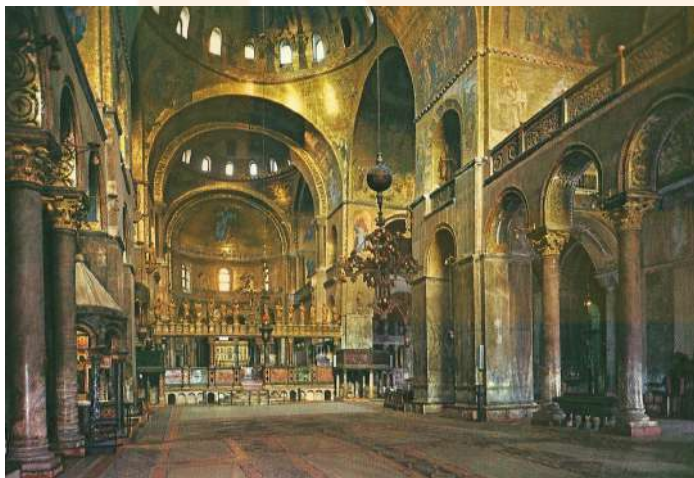

A l'esquerra San Vitale de Ravenna (s.VI), a la dreta Santa Irene, Istanbul (s. VI). En les dues es pot observar la senzillesa exterior que contrasta amb els seus interiors plens de columnes, capitells i mosaics.

Vista interior de Santa Sofia (532-537), Istanbul (Turquia). Santa Sofia fou un clar referent en l'ús de les cúpules amb petxines així com un clar exemple dels interiors sumptuosos característics d'aquest estil.

- A partir del segle IX es consolida la planta grega inscrita. Així doncs, l'estructura de les esglésies bizantines consta dels següents elements:
 - Un **atri** d'entrada de mida reduïda
 - El **nàrtex** que era l'espai previ de les esglésies bizantines des d'on els catecúmens podien seguir les cerimònies religioses.
 - Les **naus** per als fidels.
 - El **presbiteri**, espai sagrat destinat als sacerdots i situat a l'**absis** i separat de les naus per l'**iconòstasi**
 - L' **Iconòstasi** era un mur d'obra o de fusta que separava la part sagrada (presbiteri) de la part profana (les naus) en les esglésies ortodòxes.
 - **tribuna o matroneu**, a la part superior dels murs que separen la nau central de les laterals. És allí on s'ubicaven les dones.
 - Als laterals de l'absis hi havia dos petits espais litúrgics: el **pròtesi** i el **diacònicon**.
- Cal destacar també que la part superior dels capitells va adquirir un gran volum gràcies a un nou element. El **cimaci**: el cimaci era una peça en forma de piràmide trucada i invertida que estava decorada amb diversos motius i que té la funció d'alleugerar el pes del capitell.
- En general l'arquitectura bizantina va tenir una etapa d'esplendor a l'etapa de Justinià (segle VI). Posteriorment va patir una etapa de decadència. Tot i això, l'arquitectura bizantina es va difondre per diversos territoris com es el cas de l'església de Sant Marco de Venècia.

A l'esquerra, vista interior de San Marco de Venècia (s.XII). En la que es pot observar la riquesa interior del temple tant en el marbre com els mosaics daurats emprats per la decoració. A la dreta, exemple de cimaci de Sant Vitale (s.VI), Ravenna.

5. Escultura bizantina

Tot i que l'escultura bizantina va quedar en segon pla ja que quedava integrada com a element decoratiu, sobretot en capitells, finestres...en general es caracteritza pels següents aspectes:

- S'allunya del model clàssic.
- Com a conseqüència del cristianisme i l'allunyament del paganisme, no es realitzen escultures nues.
- La gran majoria de les obres escultòriques bizantines són riques peces d'orfebreria, esmalts litúrgics i relleus de marfil.
- Un dels materials més emprats fou el marfil, usat per a la realització d'objectes mobiliaris, díptics, tríptics i políptics (obres commemoratives que realçaven la figura del cònsol). També destaquen els marfils imperials on es combinava la imatge de l'emperador amb la de Crist (s'equiparava l'emperador al nivell de caràcter diví).
- Formalment les figures es representen en actitud frontal
- Manca la perspectiva i la profunditat.
- Composicions rígides i jerarquizades amb la finalitat de transmetre l'espiritualitat dels personatges representats.

Un clar exemple d'objecte realitzat amb marfil és la Càtedra del bisbe Maximilià a Ravenna (545), Museu Episcopal, Ravenna. És un tron per a les cerimònies religioses en el que es poden observar els relleus amb imatges de Sants, motius vegetals, animals..en la superfície frontal.

6. Mosaic i pintura bizantina

A diferència de l'escultura, la pintura bizantina va tenir una gran difusió. En general podem diferenciar tres etapes:

- Una etapa de màxima esplendor durant el període de Justinià
- L'etapa del moviment iconoclasta sorgit arrel d'aspectes polítics i religiosos
- Una etapa marcada per la superació del període iconoclasta on es fixa la distribució iconogràfica.

Etapa d'esplendor

Durant la primer etapa, que coincideix amb el període de màxim esplendor. La pintura (i mosaics) es caracteritzen per:

- Simplificació de les composicions
- Domini de la línia i el color pla
- Utilització de materials luxosos (tesselles daurades) que creen un efecte que allunya les composicions de l'harmonia clàssica.
- Utilització de mosaics pe cobrir parets, voltes i cúpules.
- Utilització de la tècnica romana opus tessellatum així com una gran gamma cromàtica amb l'ús preferent del daurat.
- Formalment destaquen per ser representacions hieràtiques, planes i frontals sobre fons daurats (manca de marc arquitectònic o paisatgístic).
- Representacions simbòliques relacionades amb els conceptes religiosos cristians.

Anònim. Mosaics de Justinià i Teodora i el seu seguici (547), San Vitale, Ravenna (Itàlia). En ell hi podem veure representat el poder tan miliaer com religiós en el seguici que els acompanya, un clar exemple de la concentració de poder (cesaropapisme). En ells també hi podem observar característiques formals tals com el hieratisme, la manca de naturalitat...

Crisi iconoclasta

Posteriorment a l'etapa d'esplendor, arriba un moviment iconoclasta (s. VIII-IX) :

- Prohibició de la reproducció d'imatges
- Destrucció de les imatges que s'havien representat en etapes anteriors
- Activitat artística reduïda a creus, símbols cristians, elements geomètrics, animalístics, vegetals...

Etapa de posterior a la crisi

Finalment es supera la crisi iconoclasta i es torna a la figuració.

- Queda fixada la distribució iconogràfica:
 - Al centre de la cúpula, sempre Crist triomfant (Pantocràtor)
 - A l'absis central ,la Verge Maria (Theotókos)
 - A la resta de l'església: episodis bíblics de la vida de Jesús, la Verge, representació de l'emperador i el seu seguici (amb figures santes)
 - Les hagiografies fan referència a la història de la vida d'un sant.

Pel que fa la pintura, a partir del segle X passa per una etapa d'esplendor en el que hi destaquen dues manifestacions pictòriques:

- Els manuscrits cortesans,
- Les icones (quadres religiosos de fusta amb la imatge de Sants, Crist o la Verge. Al ser fàcilment transportables van ajudar a difondre l'art bizantí per Orient i Occident).

Anònim. Mare de Déu de Vladimir (1125) tremp sobre fusta. Galeria Tetriakov, Moscou. La Verge de Vladimir és un exemple on s'observa les característiques de les icones bizantines.

7. Obres PAU- Art bizantí

El següent llistat d'obres, són aquelles que entren a les PAU en relació a l'art bizantí. Recordeu que podeu consultar l'anàlisi de cadascuna al llibre de fitxes del llibre de text.

Arquitectura bizantina

- Santa Sofia de Constantinoble

Mosaic bizantí

- Mosaic de l'absis de la Catedral de Monreale

8. Vídeos i webs ampliació art bizantí i islàmic

A continuació us enllaço diverses pàgines on trobareu vídeos amb informació relacionada amb el lliurament; al final de la pàgina a més hi trobareu adreces web específiques d'art bizantí :

Podreu fer visites virtuals en algunes de les obres del lliurament:

[Visita virtual a Santa Sofia en 3D](#)

En aquest vídeo podreu fer una visita virtual a San Vitale de Ravenna

Llistat pàgines web art bizantí

- [Musée du Louvre de París](#)
- [Galeria Tretyakov de Moscou](#)
- [Museu Benaki d' Atenes](#)
- Ciutats per visitar Istanbul, Ravenna, Venècia

Ciutats

- Istanbul
- Ravenna
- Venècia